Hukuk Bölümü 2013/1805 E. , 2013/2013 K.

- **AKSARAY İLI, MERKEZ İLÇE SÜT ÜRETICILERI BIRLIĞI'NE ÜYE OLMAK ISTEYEN DAVACI TARAFINDAN, YAPTIĞI BAŞVURUNUN REDDINE ILIŞKIN DAVALI BİRLİK IŞLEMININ IPTALI ILE, DAVALI BIRLIĞE ÜYELIĞINE KARAR VERILMESI ISTEMIYLE AÇILAN DAVANIN, DAVALI BIRLIĞIN KAMU KURUMU NITELIĞINDEKI MESLEK KURULUŞU TAŞIMAYAN, ÖZEL HUKUK HÜKÜM-LERINE TABI BIR TÜZELKIŞI OLMASI KARŞISINDA ÖZEL HUKUK HÜKÜMLERINE GÖRE ADLİ YARGI YERİNDE GÖRÜLMESI GEREKTIĞI**
  - UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAKKINDA KANUN (2247) Madde 19

"İçtihat Metni"

Davacı : Ö.Y.

Vekili : Av. G.T.

Davalı : Aksaray İli – Merkez İlçe Süt Üreticiler Birliği

Vekili : Av. S.K.

O L A Y : Davacı vekili dilekçesinde özetle, davacının Aksaray İlinde veteriner hekim olarak meslek odasına kayıtlı olup, serbest meslek faaliyetin yürüttüğünü, bu faaliyetinin yanı sıra hayvancılık işletmesinin olup süt üretimi de yaptığını, hayvancılık faaliyetleri kapsamında işletmesinden elde ettiği sütü daha verimli ve daha kolay pazarlamak amacıyla, bakanlıkça yetiştiriciye litre başı ödenen desteklemeden de yararlanmak için 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu kapsamında bulunan mevcut işletmesinden elde ettiği süt üretimini tarımsal üretici örgütlenmesi şemsiyesinde pazarlamak için Merkez İlçe Süt Üreticileri Birliğine üye olmak istediğini, davacının 5200 sayılı tarımsal üretici birlikleri kanunu ile Süt Üretici Birlikleri tüzüğünde yer alan şartları taşınmasına rağmen üyelik kaydının yapılmadığını belirterek, üyelik koşullarını taşıyan davacının davalı Aksaray İli Merkez İlçe Süt Üreticileri Birliği'ne üyeliğine karar verilerek, tescil edilmesine karar verilmesi istemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

Aksaray 2. Asliye Hukuk Mahkemesi: 15.03.2013 gün ve E:2012/204, K:2013/172 karar sayılı karar ile özetle; "… dava kooperatif üyeliğinin tespiti davasıdır. Dosya arasında mevcut dava dilekçesi, cevap dilekçesi, davacının davalı kurama üyelik başvuru dilekçeleri, AksarayValiliği İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün 18/11/2011 tarih ve 02-3082/5423 sayılı yazısı ile diğer belgelerin birlikte ele alınıp değerlendirilmesi sonucu, davalı AksarayMerkez İlçe Süt Üreticileri Birliğinin, 5200 sayılı Tarım Üretici Birlikleri Kanuna göre kurulan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olduğu, Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 06/07/2009 tarih 2008/191 esas, 2009/169 karar sayılı kararında da belirtildiği üzere kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetim kurulu tarafından alınan kararlarının idari nitelikte bulunduğu, davacının üyeliğe kabul talebinin reddine ilişkin kararın da bu kapsamda idari nitelik taşıdığı kanaatine varılmakla davaya idari yargı yolunda bakılması gerektiği sonucuna varılarak yargı yolu nedeniyle davanın reddine karar vermek gerekmiştir." demek suretiyle davanın görev yönünden reddine karar vermiş ve karar kesinleşmiştir.

Davacı vekili, davacının üyelik koşullarını taşıdığı halde, üyelik talebini reddeden davalı AksarayMerkez İlçe Süt Üreticiler Birliği'nin, 22.02.2012 günlü üyelik talebinin reddine ilişkin yönetim kurulu kararının iptali istemle bu kez idari yargı yerinde dava açmıştır.

AksarayİdareMahkemesi: 04.10.2013 gün, E:2013/616 sayılı kararı ile özetle; "...5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun 1. maddesinde, "Bu Kanunun amacı; üretimi talebe göre planlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurmalarını sağlamaktır.

Bu Kanun; tarımsal üretici birliklerinin kuruluşu, işleyişi, yönetimi, görevleri ve denetimine ilişkin hükümleri kapsar.", 2. maddesinin (c) bendinde, "Birlik: Tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında ve gönüllülük esasına dayalı olarak kurdukları, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birliklerini" ifade ettiği belirtilerek tanımlanmış, 20. maddesinde, "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümler ile 06/10/1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun ilgili hükümleri uygulanır." hükmüne yer verilmiştir.

Süt Üreticileri Birliği Tüzüğü incelendiğinde, 5200 sayılı Kanun'a paralel düzenlemeler yapıldığı, anılan Tüzüğün 21. maddesinde, tüzükte açık hüküm bulunmayan durumlarda 5200 sayılı Kanun ile konuya ilişkin genel hükümlerin uygulanacağı kuralına yer verildiği görülmüştür.

5200 sayılı Kanun ile Süt Üreticileri Birliği Tüzüğünün birlikte incelenmesinden, söz konusu birliklerin kamu tüzel kişiliğinin bulunduğuna ilişkin herhangi bir açık hükme yer verilmediği gibi,bu birliklerin bireylere karşı üstün hak ve yetkilerle donatıldığını söylemenin de mümkün olmadığı, hatta 5200 sayılı Kanun'a göre kanunda açık hüküm bulunmayan hallerde 2908 sayılı Demekler Kanunu hükümlerinin uygulanacağına ilişkin kuraldan, süt üreticileri birliğinin özel hukuk kurallarına tabi olduğu sonucuna ulaşılmıştır." demek suretiyle 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 19. maddesi hükümleri uyarınca görevli yargı merciinin belirlenmesi için dosyanın Uyuşmazlık mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE :

Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Serdar ÖZGÜLDÜR'ün Başkanlığında, Üyeler: Eyüp Sabri BAYDAR, Ali ÇOLAK, Sıddık YILDIZ, Nurdane TOPUZ, Ayhan AKARSU ve Mehmet AKBULUT'un katılımlarıyla yapılan 30.12.2013 günlü toplantısında:

I-İLK İNCELEME: Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27.maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre; adli ve idari yargı yerleri arasında 2247 sayılı yasa'nın 19. maddesinde öngörülen biçimde görev uyuşmazlığı doğduğu, idari yargı dosyasının, son görevsizlik kararını veren mahkemece, adli yargı dosyası da temin edilmek suretiyle Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

II-ESASIN İNCELENMESİ: Raportör-Hakim Selim Şamil KAYNAK'ın, davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mehmet BAYHAN ile Danıştay Savcısı Mehmet Ali GÜMÜŞ'ün davada adli yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dava, Aksaray İli, Merkez İlçe Süt Üreticileri Birliği'ne üye olmak isteyen davacının, yaptığı başvurunun reddine ilişkin 22.02.2012 gün, 2012/38 sayılı işlemin iptali ile davalı Aksaray İli Merkez İlçe Süt Üreticileri Birliği'ne üyeliğine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nun 1. maddesinde,

"Bu Kanunun amacı; üretimi talebe göre planlamak,ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurmalarını sağlamaktır.

Bu Kanun; tarımsal üretici birliklerinin kuruluşu, işleyişi, yönetimi, görevleri ve denetimine ilişkin hükümleri kapsar."

Kanun'un 2. maddesinin (c) bendinde, "Birlik: Tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında ve gönüllülük esasına dayalı olarak kurdukları, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birliklerini" şeklinde tanımlanmış, 20. maddesinde ise, "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümler ile 06/10/1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun ilgili hükümleri uygulanır." hükmüne yer verilmiştir.

Dosya kapsamında yer alan Süt Üreticileri Birliği Tüzüğü'nün incelenmesinde, 5200 sayılı Kanun'a paralel düzenlemeler yapıldığı anlaşılmış olup, anılan Tüzüğün 21. maddesinde, tüzükte açık hüküm bulunmayan durumlarda 5200 sayılı Kanun ile konuya ilişkin genel hükümlerin uygulanacağı kuralına yer verildiği görülmüştür.

1982 Anayasa'sının '' Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları '' başlıklı 135.maddesinde,

''Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir." hükmü yer almaktadır.

Her ne kadar Aksaray 2. Asliye Hukuk Mahkemesi uyuşmazlığa konu görevsizlik kararında davalı AksarayMerkez İlçe Süt Üreticileri Birliği'nin, 5200 sayılı Tarım Üretici Birlikleri Kanuna göre kurulan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu olduğunu belirterek Uyuşmazlık Mahkemesi'nin kararına atıf yapmış ve davaya idari yargı yolunda bakılması gerektiğinden bahisle görevsizlik kararı vermiş ise de, Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 06.07.2009 gün, E:2008/191,K:2009/169 sayılı kararında, ''... (Mülga) 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun 1. maddesinde, Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Derneklerinin, kamu kurumu niteliğinde tüzelkişiliğe sahip meslek kuruluşları olduğu belirtilmiş; 7.6.2005 tarih ve 5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşlar Kanunu'nun 1. maddesinde "Bu Kanunun amacı; esnaf ve sanatkârlar ile bunların yanlarında çalışanların meslekî ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve meslekî eğitimlerini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak, meslek disiplini ve ahlâkını korumak ve bu maksatla kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğindeki esnaf ve sanatkârlar odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve Konfederasyonun çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektir." demiş ve davalı Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın tüzel kişiliğe sahip bir kamu kurumu niteliğinde olduğunu belirterek davanın çözümünde idari yargının görevli olduğunu belirtmiş olup, uyuşmazlığa konu olayda ise, gerek 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu'nda, gerekse de Süt Üreticileri Birliği Tüzüğü'nde davalı konumunda bulunan '' Aksaray İli – Merkez İlçe Süt Üreticiler Birliği '' nin kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu mahiyetinde bir örgütlenme olduğuna dair her hangi bir hükme yer verilmemiş, aksine 5200 sayılı Kanun'un 20. maddesinde Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümler ile Dernekler Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağına vurgu yapılmıştır.

Ayrıca Anayasa'sının ''İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzelkişiliği'' başlıklı 123.maddesinde,

''İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir.

İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.

Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur."

hükmü yer almakta olup, bu bağlamda, gerek 5200 sayılı Kanun, gerekse de Süt Üreticileri Birliği Tüzüğü'nün birlikte incelenmesinden, söz konusu birliklerin kamu tüzel kişiliğinin bulunduğuna ilişkin herhangi bir açık hükme yer verilmediği gibi, bu birliklerin bireylere karşı üstün hak ve yetkilerle donatıldığını söylemenin de mümkün olmadığı, hatta 5200 sayılı Kanun'a göre kanunda açık hüküm bulunmayan hallerde 2908 sayılı Demekler Kanunu hükümlerinin uygulanacağına ilişkin kuraldan, süt üreticileri birliğinin özel hukuk kurallarına tabi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaldı ki, Anayasa'nın 123.maddesi gereğince, kamu tüzelkişiliği yasa veya yasanın açıkça verdiği yetkiye dayanılarak, Devlet organı veya diğer bir kamu tüzel kişisi tarafından kurulabilir. Somut olayda olduğu üzere üretici birlikleri gibi kuruluşlar ise tarımsal faaliyetlerde bulunan üreticiler tarafından kurulurlar. Bu nedenle davalı Aksaray İli, Merkez İlçe Süt Üreticiler Birliği özel hukuk tüzel kişisi niteliğindedir.

Öte yandan, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari Dava Türleri ve İdari Yargı Yetkisinin Sınırı" başlıklı 2. maddesinin değişik 1 numaralı bendinde:

a)İdari işlemler hakkında yetki, şekil,sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b)İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

c)Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar" idari dava türleri olarak sayılmış olup; kural olarak, idari yargıda ancak Devlete ve kamu tüzel kişilerine karşı açılan davalara bakılabilir.

Buna göre, davalı mevkiinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu mahiyetini taşımayan, özel hukuk hükümlerine tabi olarak faaliyet gösteren Aksaray İli, Merkez İlçe Süt Üreticiler Birliği adlı özel hukuk tüzel kişisinin bulunması karşısında, ortada idari yargı yetkisi kapsamında açılmış bir idari dava bulunduğundan söz etmek olanaksızdır.

Belirtilen bu hususlara göre, Aksaray İli, Merkez İlçe Süt Üreticileri Birliği'ne üye olmak isteyen davacının, yaptığı başvurunun reddine ilişkin 22.02.2012 gün, 2012/38 sayılı işlemin iptali ile, davacının davalı birliğe üyeliğine karar verilmesi istemiyle açılan davanın özel hukuk hükümlerine göre görüm ve çözümünde adli yargı yeri görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, davanın görüm ve çözümünde adli yargı yeri görevli olduğundan AksarayİdareMahkemesince yapılan başvurunun kabulü ile, Aksaray 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin görevsizlik kararının kaldırılması gerekmiştir.

SONUÇ : Davanın çözümünde ADLİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle AksarayİdareMahkemesince yapılan BAŞVURUNUN KABULÜ ile, Aksaray 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 15.03.2013 gün ve E:2012/204, K:2013/172 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 30.12.2013 gününde OY BİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.